

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa, 24/03/1997r.

RPO/234559/97/III/JM

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

WARSZAWA

Wniosek
Rzecznika Praw Obywatelskich

Na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 471) oraz art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 29 kwietnia 1985 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz.U. z 1991 r. Nr 109, poz. 470 ze zm.)

wnoszę

o wydanie orzeczenia stwierdzającego, że:
przepis art. 2 ustawy z dnia 7 lutego 1997 r. o waloryzacji za IV kwartał 1995 r. niektórych emerytur i rent (Dz.U. Nr 15, poz. 84) przewidujący podwyższenie emerytur i rent od dnia 1 września 1996 r., a nie od 1 marca 1996 r., jest niezgodny z art. 1 i 70 ust. 2 pkt 1 przepisów konstytucyjnych utrzymanych w mocy na podstawie art. 77 ustawy konstytucyjnej z dnia 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą

Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym (Dz.U. Nr 84, poz. 426 ze zm.).

Uzasadnienie

Orzeczeniem z dnia 16 lipca 1996 r. (K. 8 / 9 6) Trybunał Konstytucyjny (m.in.) uznał, że art.172 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), dodany przez art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 681) rozumiany jako pozbawiający emerytów i rencistów waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych za IV kwartał 1995 r. jest - w zakresie, w jakim wyłącza stosowanie w I kwartale 1996 r.art. 17 powołanej ustawy z 17 października 1991 r. - niezgodny z art. 1 i 70 ust. 2 pkt 1 przepisów konstytucyjnych utrzymanych w mocy na podstawie art. 77 ustawy konstytucyjnej z 17 października 1992 r. o wzajemnych stosunkach między władzą ustawodawczą i wykonawczą Rzeczypospolitej Polskiej oraz o samorządzie terytorialnym. (Dz.U. Nr 84, poz. 426 ze zm.) przez to, że nie ustanawiając żadnego mechanizmu waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych za IV kwartał 1995 r. narusza istotę prawa do waloryzacji emerytur i rent, zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasadę sprawiedliwości społecznej.

W wykonaniu tego orzeczenia wydana została ustawa z dnia 7 lutego 1997 r. o waloryzacji za IV kwartał 1995 r. niektórych emerytur i rent (Dz.U. Nr 15, poz. 84), która w art. 2 ust. 1 przewidziała, że waloryzacja za IV kwartał 1995 r. polega na dodatkowym podwyższeniu od 1 września 1996 r., wskaźnikiem waloryzacji 102,8 proc. kwoty emerytury i renty, jaka przysługiwała 1 września.

Zgodnie z istotą rzeczy oraz utrwaloną praktyką na tle obowiązywania przepisów ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) realizacja waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych z tytułu wzrostu przeciętnego wynagrodzenia w danym kwartale uzasadniającym przeprowadzenie waloryzacji emerytur i rent, powinna nastąpić w następnym kwartale od trzeciego miesiąca tego kwartału.

Gdyby w 1996 r. nie nastąpiła zmiana przepisów dotyczących waloryzacji świadczeń emerytalno-rentowych, to waloryzacja świadczeń za IV kwartał 1995 r. miałyby miejsce od 1 marca 1996 r., zgodnie z art. 19 ustawy z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent.

Należy zresztą mieć na względzie, że zgodnie z art. 171 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, dodanym art. 1 pkt 4 ustawy z dnia 29 września 1995 r. o zmianie ustawy o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 138, poz. 681) w 1996 r. emerytury i renty podlegały waloryzacji poprzez podwyższenie kwoty świadczenia przysługującego w dniu 31 sierpnia 1996 r. wskaźnikiem waloryzacji określonym w ustawie budżetowej na 1996 r. tj. wskaźnikiem 115,2 proc. Zgodnie z tym przepisem, podlegała od 1 września 1996 r. waloryzacji, wysokość świadczeń emerytalno-rentowych ustalona na dzień 31 sierpnia 1996 r.

Waloryzacja świadczeń emerytalno-rentowych w ośólności ooleaa na podwyższaniu świadczeń w wyniku kolejnych waloryzacji, a więc w omawianej sprawie najpierw powinna być przeprowadzona waloryzacja za IV kwartał 1995 r., a następnie waloryzacja za 1996 r. Natomiast przepis art. 2 ust. 1 ustawy z 7 lutego 1997 r. odwraca kolejność waloryzacji stanowiąc, że waloryzacja za IV kwartał 1995 r. polega na dodatkowym podwyższeniu świadczeń od 1 września 1996 r. w związku z czym Dozbawia emerytów i rencistów podwyższenia świadczeń za okres od 1 marca 1996 r. do 31 sierpnia

1996 r. z tytułu waloryzacji za IV kwartał 1995 r. z tego względu należy uznać za sprzeczny z Konstytucją .

Jak podniósł Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu orzeczenia z dnia 16 lipca 1996 r. nieobjęcie IV kwartału 1995 r. mechanizmem waloryzacji przewidzianym ustawą z 1991 r., ani waloryzacją wprowadzoną ustawą z 1995 r. na 1996r. narusza istotę prawa do waloryzacji emerytur i rent.

Narusza także wynikającą z art. 1 przepisów konstytucyjnych zasadę zaufania obywateli do państwa i stanowionego prawa.

Przyjętym przez ustawodawcę założeniem wiążącym się przedmiotowo z orzeczeniem Trybunału, było dokonanie waloryzacji za IV kwartał 1995 r., poczynając od 1 marca 1996 r., co jednak nie zostało w pełni zrealizowane.

Ustawodawcy przysługuje możliwość modyfikowania istniejących regulacji emerytalno-rentowych (orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego Nr K. 7 / 90 , K. 14/92), lecz działanie takie winno się odbywać w powiązaniu z wyraźnym jego zamiarem.

Przyjęcie przez ustawodawcę jako "zasady" procesu waloryzacji świadczeń za IV kwartał 1995 r., winno było skłonić do wiążących się nierozłącznie z tym faktem czynności legislacyjnych polegających na zamieszczeniu w treści art. 2 ust. 1 ustawy sformułowania, iż waloryzacja obejmuje również okres od 1 marca 1996 r. do 1 września 1996 r. wraz z dalszymi wynikającymi z takiego zapisu konsekwencjami natury merytorycznej.

W wyniku dotychczas przyjętego rozwiązania emeryci i renciści ponieśli nie przewidywaną gdyż nie zakładaną stratę także po dokonanej waloryzacji od 1 września 1996 r., w skali przysługujących świadczeń za rok 1996.

Istota waloryzacji emerytur i rent polega na zapewnieniu tym świadczeniom zachowania realnej wartości ukształtowanej ustawą z 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, która przez ustawodawcę nie została zakwestionowana. Nie zostały zatem ukształtowane przesłanki prawne

upoważniające do fragmentarycznej lub częściowej tylko waloryzacji za IV kwartał 1995 r., mającej wpływ na poziom świadczeń w 1996 i 1997 r.

Z przyczyn podniesionych wyżej, za niekonstytucyjne wypada uznać również ust. 2 i 3 art. 2 ustawy przewidujące z równoczesnym podwyższeniem emerytury i renty, podwyższenie podstawy jej wymiaru wskaźnikiem waloryzacji wymienionym w ust. 1 art. 2 a także - realizację podwyżki wysokości emerytur i rent wynikającą z waloryzacji, z wyrównaniem od dnia 1 września 1996 r. wraz z odsetkami (wyrównanie winno nastąpić od 1 marca 1996 r. wraz z odsetkami).

Konsekwencją zmiany treści art. 2 ustawy będzie przewidziane w art. 5 pkt 2 ustawy zobowiązanie Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych do ogłoszenia należnych od dnia 1 marca 1996 r. a nie od dnia 1 września 1996 r., wymienionych w pkt 2 tegoż artykułu należności pieniężnych.

Z przytoczonych wyżej względów, wniosek o wydanie orzeczenia stwierdzającego niezgodność art. 2 ustawy z dnia 7 lutego 1997 r. z wymienionymi w sentencji wniosku przepisami Konstytucji, jest zasadny.

/-/ Prof. dr Adam Zieliński